HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

משום איבה: במעשה ידיה: מנלן א)דאמר רב הונא אמר רב מנין שמעשה הבת לאב שנאמר 1וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה ואימא הני מילי קטנה דמצי מזבן לה אבל נערה דלא מצי מזבן לה מעשה ידיה דידה הוו מסתברא דאביה הוו דאי ס"ד מעשה ידיה לאו דאביה אלא הא דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה היכי מצי מסר לה הא קמבטל לה ממעשה ידיה ב)פריך רב אחאי אימא דיהיב לה שכר פקעתה אי נמי דמסר לה בליליא אי נמי °דמסר לה בשבתות וימים טובים אלא קטנה לא צריכא קרא השתא זבוני מזבין לה מעשה ידיה מיבעי [אלא] כי איצטריך קרא לנערה: בהפרת נדריה: מנלן דכתיב 2בנעוריה בית אביה: ומקבל את גיטה: מנלן דכתיב 3ויצאה והיתה ג)איתקוש יציאה להוייה: ואינו אוכל פירות בחייה: ת"ר האב אינו אוכל פירות בחיי בתו רבי יוסי ברבי יהודה אומר האב אוכל פירות בחיי בתו במאי קמיפלגי ת"ק סבר בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירי דא"כ מימנע ולא פריק אלא אב מאי איכא למימר דמימנע ולא פריק בלאו הכי פריק לה ור' יוסי בר' יהודה סבר אב נמי מימנע ולא פריק סבר כיסא נקיטא עילוה תיזיל ותפרוק נפשה: ניסת יתר עליו הבעל שהוא אוכל כו': ת"ר כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה מתה לא זכה הבעל בדברים הללו משום רבי נתן אמרו זכה הבעל בדברים הללו לימא בפלוגתא דרבי אלעזר בן עזריה ורבנן קמיפלגי דתנן ד)נתארמלה או נתגרשה בין מן הנשואין בין מן האירוסין גובה את הכל ר"א ב"ע אומר מן הנשואין גובה את הכל ומן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה

שלא

משום איבה. דכיון דאינו חייב במזונותיה אי אמרת מציאתה שלה איכא איבה ולא זיין לה תו: **הא דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה.** כדכתיב ה) את בתי נתתי כל נתינות שבה במשמע ואותו היום אינה עושה מלאכה היכי מצי כו': **פקעתה.** בטילותה: **אלא קטנה לא צריכא קרא.** דקשיא לך לעיל אימא ה"מ קטנה דמצי מזבן לה לאו קושיא היא: **כי איצטריך קרא לנערה.** ואע"ג דעיקר קרא בקטנה כתיב מיהו קרא יתירא הוא דכתיב לאמה לאקושי בת לאמה להיקישא דנערה אתיא: **בנעוריה.** גבי הפרת נדרים כתיב והכי קאמר בנעוריה ברשות אביה היא. וכי תימא הא בהדיא כתיב ו) כי הניא אביה אותה אי לאו האי הוה אמינא בקטנה משתעי: **ומימנע ולא פריק.** לפיכך תקנו לו פירות כדאמר לקמן ז) ופירקונה תחת פירות דליכלינהו בעל וכל פדיונה יהי עליו אם רב אם מעט דאי אמרת ליניחינהו ויפדוה מהם אם תהיה שבוייה זמנין דלא מלו והשתא יהיב מדידיה: **כיסא נקיטא.** כיס מלא מעות יש לה בסגולה ועד הנה לא נהניתי מהם עתה תפדה את עצמה ואם יחסר אני לא אשלים: **כתב לה פירות כסות וכלים.** פסק לה האב בנדוניתה שתכניס לבעלה מטלטלין כגון פירות תלושין וכסות וכלים וכתבן לה מן האירוסין: **ומתה.** באירוסין לא זכה כו': **לימא בפלוגתא כו'.** דמ"ד בעלה יורש נדונייתה מן האירוסין כרבנן דאמרי אם מת הוא גובה את הכל מנה מאתים ותוספת אלמא כתובתה קיימא כאילו נישאת אם מתה איהי נמי ירית איהו נדוניא שאף היא בתוך השטר נכתבה דהכי כתבינן דא נדוניא דהנעלת ליה מבי אבוה כך וכך וצבי ואוסיף לה מדיליה כך וכך:

מ"ד

משום איבה. פירש בקונטרס כיון דאינו חייב במזונותיה אי אמרת דמציאתה לעצמה איכא איבה ולא זיין לה ולר"י נראה איבה דמציאתה היינו שלא יקדשנה למנוול ומוכה שחין והא דאמרינן בפ"ק דב"מ (דף יב: ושם) גבי מציאת בנו ובתו הקטנים לא קטן קטן ממש אלא גדול וסמוך על שולחן אביו זהו קטן קטן ואינו סמוך על שולחן אביו זהו גדול היינו דווקא בקטן אבל בקטנה אפילו אינה סמוכה על שולחן אביה הויא מציאתה לאב משום איבה שלא יקדשנה למנוול ומוכה שחין ולשמואל דאמר התם קטן קטן ממש אפי' אין סמוך על שולחן אביו משום דבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו צ"ל לפ"ה ח)דמתני' דהתם לגלדין קתני קטנה אפילו באינה סמוכה נערה בסמוכה וגדול הסמוך על שולחן אביו הוי מציאתו לעצמו לשמואל דליכא למיחש כולי האי לאיבה בבנים כמו בבנות דזילא בהו מילתא לחזור על הפתחים אבל קשה לפ"ה דפשיטא ליה לעיל ט) דמציאתה לאחר מיתת האב לעצמה אע"ג דניזונית מן האחין ומה שפירש בקונטרס לעיל דלהכי פשיטא ליה דלעצמה דלא שייך בהו איבה כיון דבעל כרחייהו מיתזנא אין נראה לרשב"א דשייך איבה אפילו היכא דקא מיתזנא בעל כרחייהו שלא יטריחוה כל שעה לב"ד במזונות כדמוכח לקמן בפרק אלמנה (דף נה: ושם) דאלמנה מעשה ידיה ליתומים אע"ג דבעל כרחייהו מיתזנא ומעשה ידיה אינן של בעל אלא משום איבה כדאמר בפרק אע"פ (לקמן דף נח:) מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה ולפי' ר"י ניחא ואע"ג דמציאת אשה לבעלה אינה אלא משום איבה י)ואמר בפרק אלמנה (לקמן דף נו.) דגבי יתומים תיהוי לה איבה ואיבה ההיא איבה לאו משום מזונות הוא דלא דמיא למעשה ידיה אלא איבה דקטטה ובקטטה דידה וליתומין והבת עם האחים לא חיישינן כיון דליכא איבה דמזונות ועוד נראה לר"י דמציאתה דומיא דקידושיה דהוי דאב אפילו אינה סמוכה על שולחנו ומעשה ידיה נמי אפילו אינה סמוכה הויא העדפה דאב: **דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה.** פירש בקונטרס דכתיב את בתי נתתי ואע"ג דקרא כשהיתה קטנה כדפרישית לעיל אלא דבלאו הכי פריך שפיר ועי"ל דהא דפריך לעיל ה"מ קטנה משום דאכתי לא קים לן שיהא לאב שום כח בנערה אבל הכא דכבר למד שיש לו כח לקדשה תו לית לן לאוקמא קרא בקטנה דווקא ולפ"ה דלעיל דזינתה אחר החופה לא הויא בסקילה ע"כ חופה הויא בנערות מדנסקלה על זנות בית אביה וצ"ע אמאי לא גמרינן קידושין מחופה: **דמסר לה בשבתות וי"ט.** אע"ג דאמר במו"ק (דף ח: ושם) ושמחת בחגך ולא באשתך דאין נושאין נשים בחולו של מועד משום דאין מערבין שמחה בשמחה ודרשה גמורה היא כדאמר בחגיגה (דף ח: ושם) דהוי מדאורייתא איכא למימר דהכא איירי שעה אחת לפני יו"ט שהוא כיו"ט לענין מלאכה דתוספת דאורייתא ובטילה באותה שעה מן המלאכה א"נ כשמסרה האב לשלוחי הבעל או נשואין בלא סעודה אע"ג דאמר בהחולץ (יבמות דף מג: ושם) דנשואין בלא סעודה איכא שמחה לא חשיבא שמחה כולי האי שיהא אסור לישא ביו"ט מטעם זה: **השתא זבוני מזבן לה כו' כי איצטריך קרא לנערה.** הקשה ה"ר יעקב מאורלינ"ש דאמאי איצטריך בערכין (דף כט:) למילף מק"ו דאין אדם יכול למכור את בתו כשהיא נערה דהשתא מכורה כבר יוצאה שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר תיפוק ליה מהכא דאין יכול למוכרה מדאיצטריך לאמה דאי יכול למוכרה מה צריך קרא פשיטא דהשתא זבוני מזבן לה מעשה כו' ושמעתי בשם מורי הר"ס דמהכא נמי לא ידעינן אלא מכח ק"ו דהשתא זבוני מזבין לה ולי נראה דאי לאו ק"ו דהתם ה"א דמאי מזבן לה והוה דרשינן מלאמה דמעשה ידיה לאביה אפי' בבוגרת כ): **כתב לה פירות כסות וכלים.** למאי דמוקי בקונטרס הך ברייתא מן האירוסין הא דקתני לקמן הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל כו' מתה אביה יורשה אתיא כרבנן ומיהו בנישואין כ"ע מודו כדקתני בסיפא דההיא ואין נראה לר"ת דאי מן האירוסין למה קבעה אמתני' דהכא דאיירי בנישאת ועוד אמאי זכה לרבי נתן הא קתני שכתב (א) שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה והא לא באו ועוד דמסיק אבל הכא משום איחתוני הוא ואי באירוסין אירוסין לא הוי קרי חיתון אלא איקרובי דעתא כדלקמן בריש אע"פ (דף נו.) ואע"ג דבפרק הנושא (לקמן דף קב.) קאמר גבי כמה אתה נותן לבתך כך וכך וכו' דאיירי באירוסין בההיא הנאה דליתחני אהדדי גמרי ומקנו באמירה יש לומר דה"פ בההיא הנאה שיבואו לבסוף לידי חיתון נשואין גמרי ומקנו אהדדי אף בשעת אירוסין ונראה לר"ת דהך ברייתא בנשואין מיירי וטעמא דלא זכה לתנא קמא משום דאנן סהדי דאין דעת האב ליתן נדוניא זו אלא ע"מ שתהנה בתו ממנה כמו הבעל ולרבי נתן לית ליה אומדנא וזכה הבעל וקאמר לימא דבפלוגתא דרבי אלעזר ורבנן קמיפלגי דמ"ד לא זכה כרבי אלעזר ואע"ג דההוא דר"א באירוסין והכא בנישואין מכל מקום מדמה להו כי היכי דאזיל ר' אלעזר בתר אומדנא דלא כתב אלא על מנת לכונסה ה"נ אזיל בתר אומדנא שלא כתב אלא על מנת שתהנה בתו ולבתר הכי קאמר למ"ד זכה דעד כאן לא קאמר ר"א אלא מדידיה לדידה דלא אקני לה אלא ע"מ לכונסה משום חיבת חופה אבל מדידיה לדידיה אפי' ר"א מודה דדי לנו באומדנא של חיתון נישואין אע"ג דאיכא תו אומדנא אחרינא די לנו באומדנא זו כיון

דהוי

מסורת הש"ס

א) לעיל מ: [מו:] קדושין ג:, ב) [קדושין יג. וש"נ], ג) [שם ה. וש"נ], ד) לקמן נד: פט: ב"מ יז:, ה) [דברים כב], ו) [במדבר ל], ז) [ע"ב], ח) גי' מהרש"א דמתני' דהכא הוי לגלדין וכצ"ל, ט) [דף מג.], י) [ובירושלמי אמר טעם אחר שלא תגנוב משל בעלה ותאמר מצאתי. ת"י], כ) ובזה מיתרצא פירכא אחריתא דאמאי איצטריך אין כסף ויצאה חנם חד לבוגרת וחד לנערות לכתוב חד וע"כ מוקמינן לנערות דאי לבוגרת אמאי איצטריך לאמה אלא ע"כ דהוי מוקמינן לה לבוגרת והוי דרשינן מלאמה דמעשה ידיה דבוגרת לאב ויש מפרשים דאי לאו ק"ו דערכין ה"א דמצי מזבין לה ולאמה איצטריך לנערה שנתארסה ונתגרשה שאינו יכול למוכרה דכיון שפירש טליתו עליה דהיינו קדושין שוב אינו יכול למוכרה והקשה ה"ר ידידיה מנירנבורק אמאי איצטריך ק"ו ע"כ לא מצי מזבן נערה דאי מצי מזבן אמאי איצטריך לאמה דע"כ לנערה איצטריך ולא לנתארסה ונתגרשה מדאיצטריך בבגדו בה ומיהו אין זה כל כך פשוט לכך נקיט ק"ו דהתם בפשיטות,

תורה אור השלם

1. וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים: שמות כא ז

2. אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבִתּוֹ בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ: במדבר ל יז

3. וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר: דברים כד ב

גליון הש"ס

גמ' דמסר לה בשבתות ויו"ט. קשה לי הא מ"מ שייך ביטול מלאכה דהא יכולה לעשות דברים המותרים לחתוך תלוש ולשמור פירות וכדומה דהא שכר שבת ליכא דרכא דאיסורא דאורייתא וצ"ע:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כתב וכו' הא קתני שכתב לה שיבואו:

מוסף רש"י

גובה את הכל. בין כתובה של תנאי ב"ד דהיינו מנה לאלמנה ומאתים לבתולה בין התוספת (ב"מ יז:).

תוספות רי"ד

זכאי במציאתה משום איבה. פי' ואע"ג דכל זכותא דמתני' יליף מקראי מציאתה אינה אלא תקנתא דרבנן ומבנעוריה לא מצי למילף דבפ' אלו נערות בעי למילף בושת ופגם וצער שהם של אב מבנעוריה בית אביה ואקשינן אלא הא דאמר ר"ה א"ר מניין שמעשה הבת לאב שנאמר וכי ימכור תיפוק ליה מבנעוריה בית אביה אלא ההיא בהפרת נדריה הוא דכתיב. וכ"ת ילפינן מיניה ממונא מאיסורא לא ילפינן ובשני' אוחזין תנן מציאות בנו ובתו הקטנים הרי אלו שלו ומציאות בנו ובתו הגדולים הרי אלו שלהן ואמרי' התם לא קטן קטן ממש ולא גדול גדול ממש אלא כל שסומך על שלחן אביו קורא קטן ואע"פ שהוא גדול בשנים וכל שאינו סמוך על שלחן אביו קורא גדול ואע"פ שהוא קטן בשנים: ואינו אוכל פירות וכו'. ת"ר האב אינו אוכל פירות בחיי בתו. ר"י בר"י אומר האב אוכל פירות בחיי בתו במאי קמיפלגי ת"ק סבר בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירות דאם תשתבי ממנע ולא פריק לה אלא אב מא"ל מימנע ולא פריק. בלא"ה נמי פריק לה. פי' דחס עלה ור"י בר"י סבר ה"מ היכא דל"ל אבל היכא דא"ל (מימנע ולא פריק לה) אב נמי מימנע ולא פריק לה אמר כיסא נקיטא לה תיזיל ותפרוק נפשה. פי' סגולה יש לה מן הנכסים שנפלו לה והלכתא כת"ק: נשאת יתר וכו'. ת"ר כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה לא זכה הבעל בדברים הללו. משום ר"נ אמרו זכה הבעל בדברים הללו. (והרב מפרש שאם מתה אחר שנשאת אע"פ שהנכסים בבית אביה זכה בהן הבעל כדמוכח לקמן בהלכתין גבי מסר האב לשלוחי הבעל שאפי' מסרה להם ומתה זכה הבעל לירש נכסי נדוניתה ואפי' הן בבית אביה ולא באו ליד הבעל והכא מיירי כגון שמתה מן האירוסין ועדיין לא נשאת ומש"ה לא זכה בהן הבעל אליבא דת"ק) פי' דאביה כתב ליתן לה מטלטלים בנדוניא ולא הספיק לתתם לה עד שמתה וכבר נשאת אע"פ שהבעל יורש את אשתו וכל נכסי נדוניתה הן שלו כיון שעדיין לא הספיק האב ליתן לבתו ולא באו לידה עד שמתה אין הבעל יורשה דאדעתיה דהכי קיבל אנפשיה שיתנם לבתו ולא לבעלה ור"נ היה אומר זכה כיון שכתב עליו ליתנן ה"ה ככל נכסי נדוניתה והלכתא כת"ק ואילו זקפן עליו במלוה ולא כתב לשם מוהר אלא כתב לו שחייב כך וכך זכה בהן דכאילו נתנן לו דמי: